

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XXXIX. Quid mors. Deque duplici mortis genere, per marcorem, & caloris
extinctionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

LONGAE

vite signa.

CAPVT XXXVIII.

D Enique tota hac vitæ consideratio finem habebit, vbi præcipua quaedam vitæ longæ signa subiecerō. Ex probatissimis autoribus hæc fermè colliguntur. Corpus magnum, sed membrorum omnium proportione constans: corpus quadratum optima præcipuarum partium constitutio & affectio, cordis inquam, iecoris, cerebri; mutuæque inter eos proportio: ceruix crassa, pectus amplū & latū: incurui humeri: partes superiores maiores: caro solida & minimè spongiosa: vox magna, lenis, & suavis; color nec nimis albus nec omnino niger, sed inter vtrumq. medius; non tamen plūbeus, verum cum quodam quali nitore, qui optima coctionis & purioris substantiæ testis est: aures magnæ & omnes extremæ partes, atque inter eas summi digiti crassi: dentes crebri, solidi, magni, candidi, & multi, hoc est minimum duo & triginta, aut etiam plures. Quibus enim plures, inquit Philosophus cap. 3. lib. 2. de animalium historia, hæc viuaciora magna ex parte sunt, quibus pauciores & rariore, hæc magna ex parte vitæ sunt breuioris. Cuius causam cum quaereret in problemate 47. sectionis 10. eam esse respondit: quia dentium raritas os mandibulæ toruque capituli densum indicat. Quare cum non satis expirare possit, infirmum efficitur breuique tempore putrescet. Contra si plures sunt & crebri. In eadem autem historia lib. 1. cap. 15. lineas seu fissuras; quæ in interiore manus parte videntur, idem ipse philosophus vitæ indices appellauit: binasque illas, quæ per mediam ducuntur volam, si longiores fuerint & per totam manum productæ, longam vitam significare voluit. Adde etiam si profundæ, latæ, rubicundæ, & omnino benè formatæ, minimèque interruptæ. Breuem autem, si breues & secus omnino affectæ. Tum quia ut est in 48. problemate sectionis 10. & problemate 10. sectionis 34. vniuersè articulata omnia animalia longioris vitæ sunt, quàm de articulata & minus distincta. Tum quia accurata linearum formatio & distinctio efficacem & robustam formaticem virtutem testatur, bonumque humidum & calorem: immò & singulare naturæ studium atque industriam; quæ si de rebus leuissimis ac minus necessarijs fuit sollicita, multò magis credenda est cordis, iecoris, cerebri, & aliarum principum, prorsusque necessariorum partium maiorem veram habuisse. In problemate quoque 63. sectionis eiusdem. 10. traditum est breuiorem illis esse vitam, qui partem vmbilico subiectam vsque ad ilia maiorem habent, quam superiorem quæ ad pectus pertinet. Quoniam hi cum paruum habeant, angustum, & frigidum ventrem; minus coquant, plurimisque excrementis abundant eorum corpora: & ideo minus viuere possunt. Denique longæ vitæ signum existimatur esse mediocritas statura corporis, & eadem non festina & præmatura, sed tarda accretio. Post hoc est parum & tardè crescere. Tum multum & citò. Po-

Manu linea.

A streuò parum & citò. Hoc enim breuemplanè vitam significat.

Hæc omnia Plinius fortasse contempneret: quæ admodum quædam contempfit in cap. 52. lib. 11. suæ naturalis Historiæ. Sed profectò immeritò & parum prudenter. Siquidem diligenti obseruatione collecta omnia, diuturnaque experientia confirmata fuerunt: & naturali ratione nituntur, multò scilicet calore & humido, eoque bono & optimè cocto.

QUID MORS. DE QVE DVPLI-
ci mortis genere, per Marcorem &
caloris extinctionem.

CAPVT. XXXIX.

R Ost vitam dissetere de morte oportet, Ergò ut in conuenienti & apta qualitatibus omnium temperatione, ac potissimum in calore & humore conseruatur vita: Sic efficitur necessario, ut qualitatibus imperies, calorisque potissimum, & innati humoris consumptio, mortem adducat. Idcirco Aristoteles, qui vitam definiuit nutritis animæ permanentem cum calido, mortem caloris extinctionem esse affirmavit in libro de vita & morte cap. 14. non quòd formaliter sit extinctio, sed quòd hæc adducat mortem. Quoniam enim sine calore non potest anima in corpore permanere; Enecto calore animam tolli necesse est. Ut sicut vita est habitus quidam & permissio animæ in corpore cum calore; ita mors illius habitus priuatio sit, & absentia seu discessus animæ à corpore propter extinctum calorem.

Mors quid.

Mortem vitæ oppositam esse velut illius priuationem, nemo est qui ignoret. Vescum absentiam eam & priuationem intelligere non oportet, quæ consideratur in corpore antequàm cum illo anima copuletur. Quoniam tunc est corpus non viuat, seu ad vitam sit potestatis, neq. adhuc anima, sed adesse possit; mortuū tamen non dicitur. Verum eam potius quàm antecessit vnio & presentia animæ quæque vnionis dissolutionem & animæ separationem atque discessum significat. De qua peruulgatum est illud Photophorum axioma: Apriuatione ad habitum non est regressus. Neque animal, quod semel obiit, potest rursus naturæ viribus redire ad vitam.

Mors quali priuatio vitæ sit

Priuationem hanc & absentiam indicare nobis voluit Aristoteles, cum illius causam proponens, mortem pronuntiauit caloris extinctionem esse; hoc est caloris in humido extinctionem provenire: caloris in qua tanquam principij, quo potissimum anima & vita conseruabatur: humidi autem, tanquam eius, in quo sustinebatur calor. Et ideo solius fortasse caloris meminit: quia cum illius extinctione adiuncti quoque humidi extinctio intelligitur.

Mors causa.

Nisi etiam vtrumque distinxit, cum duplicem fecit interitum; vnum per marconem, alterum extinctione à contraria & hostili qualitate procuratum, Marcorem namque ad humidum, extinctio contrarij ad calorem pertinere videtur. Marcorem tunc viuens creditur interire, cum propter humorem consumptum moritur, quo sustinetur

Duplicem mortis genus.

Calori debet
modis deficiat
alimentum.

tabatur vita. Cum enim calor in humido semper esse velit; Si deficiat humidum, ita cum eo deficiat calor, ut marcescere dicatur. Sed duobus modis potest alimentum calori deficiere. Aut quod verè totum consumptum sit, neque vllum additum; sicut consumptis lignis perit ignis, oleoque deficiente lucerna extinguitur. Aut quòd calor tam debilis sit & fractus, vt appositum alimentum mutare amplius nequeat. Sic enim paruis ignis viridioribus lignis appositis extinguitur, quod in suam naturam commutare illa non possit. Nam hoc ipsum accidit naturali calori: qui tum ex inopia alimenti marcescit, vt in longa inedia; tum ex nimia imbecillitate opportunum & necessarium alimentum appositum non commutat, vt in senibus euenit. Quamquam ex hoc duplici marcescendi modo posterior dumtaxat est naturalis; alter penitus violentus. Quoniam cum calor adhuc esset robustus, atque ad commutandum alimentum vitamque prorogandam satis efficax; externa vi factum est, vt alimentum famènti subtraheretur & idèò periret.

Mors naturalis
& violenta.

Hinc duplex mortis genus exiit: alterum naturale, quòd ex defectu caloris accidit, qui amplius al non potest, atq. ob humidi siccationem marcescit: hæcque in animalibus appellatur fectus & mors, in plantis ac stirpibus ariditas. Alterum violentum & præter naturam. Dum enim calori adhuc robusto ac voraci necessarium alimentum negatur, cogitur ipse in se ipsum se se conuertere, ac membra, in quibus sustentatur, resoluere & dissipare. Potest autem hoc ipsum mortis genus ex suffocatione quoque contingere. Nam respiratione prohibita, necessariâque cordis refrigeratione impedita, nimius euadit focus; qui cum spiratione priuatur, opprimitur in se ipso. Id verò euenit, si aut nimio calore siccantur pulmones, immoderate frigoris reddatur immobiles, nec aërem amplius trahere possint, aut magna pituita alteriusve noxiæ materiæ copia per arteriam asperam ad pulmones defluat, eosque corrodat & inficiat: aut demum ab externa prorsus causa; siue strangulatione violenta, siue cibo in memoratam arteriam ingrediente. His etenim omnibus modis respiratio & caloris refrigeratio impeditur, suffocaturque & in se ipso marcescit calor.

Respiratio duobus modis prohibita.

Sanè in omni morte quæpiam eiusmodi suffocatio respirationisque defectus adest. Sed duobus modis potest animal respiratione priuari. Aut enim ex causa propria priuatur & illius effectus adæquata, quem deinde mors consequitur: propterea quòd illorum animalium vita, quæ pulmones habent, sine respiratione conseruari nequit, quæ nisi prohiberetur, alia nulla subesset interitus causa. Aut etiam ex alijs causis id euenit; quæ propria & insita sibi virtute mortem viuenti adferunt, & ex accidenti seu naturali ac necessaria consecutione respirationem tollunt: quoniam corpus mortuum respirare non potest. Et idèò qualibet hostilis causa occidens animal, ex accidenti quoq. respiratione tollit, quâuis nulla subit propria & adæquata causa, quæ illius vsum prohibeat. Cum quouis potèò mortis genere cõiunctam esse oportere respirationis prohibitionem: perspicuum est propterea fieri, quòd respiratio facultatis vitalis effectus est. Quare vbiunque

A fuerit respiratio, necesse est esse vitam; omnisque causa tollens vitam tollit etiam respirationem. Itaque si ex causa propria & adæquata deficiat respiratio; ita vt nisi illa adest causa, planè non moretur animal; mortis illud genus à cæteris distinctum constituitur; diciturque suffocatione constare, quoniam nulla adest alia mortis causa, quàm suffocatio. At si ex accidenti & necessaria consecutione respirandi vsum prohibeatur, aliâq. aliqua sit necis & interitus causa; illam potius, quàm prohibitam respirationem, dicimus esse mortis causam.

Caloris extinctio.

B Alterum genus mortis initio nominatum per extinctionem caloris erat. Quæ mors aut infetri potest à contrario & hostili frigore, aut à nimio calore externo internu & vitale calore obruente ac dissipante. Quemadmodu Aristoteles in problemate 5. & 25. sectionis 3. vini calore docuit naturale eorum calorem extinguere, qui intemperantius bibunt; eamque ob causam illorum corpora tremere & rigere. Quò etiam referri potest extinctio illa, quæ aut ex humorum putrefactione nascitur, aut ex continui diuisione, siue vulnere, siue alia eiusmodi causa, quæ nimiam adferat refrigerationem aut sanguinis effusionem. Perinde enim euaporat & exit calor.

DE MORTE, TUM NATURALI, TUM VIOLENTA.

CAPVT XL.

Væ omnia cum ita se habeant, optimè Aristoteles duplicem distinxit mortem; vnam naturalem, alteram violentam.

Quamuis enim omnis mors naturalis dici possit ratione materiæ, quæ propter inexplicabilem eam, quam habet potestatem, formas omnes infatigabiliter concupiscit. Vidit tamen summus Philosophus id quoque naturale dici posse, quòd à naturalibus & in ipsa re existentibus causis temporèque à natura constituto fit: illud autem præternaturam & violentum, quòd siue ab externis & ingruentibus causis, siue imaturè & ante præscriptum tempus efficitur. Atque hoc modo ea sola mors naturalis appellatur, quæ ob senium & temporis longitudinem marcescendo adducitur: Tantoperè scilicet debilitato atque enervato calore, vt necessarium amplius alimentum commutare nequeat. Ea verò violenta, quæ & caloris extinctione & marcore sit reliquis omnibus modis, quos paulò antè commemorauimus.

Mors naturalis quæ?

Violenta quæ?

E Quocirca plurimùm omino differunt hæc duo mortis genera. Tum quia eorum alterum vno tantum modo euenit: alterum multis planè modis fieri potest. Tum quia prius illud genus ab interno & in ipso viuente insito principio quodam modo est; nempe à naturali calore nimium debilitato & fracto: tametsi ex accidenti mortis causa ducatur: propterea quòd perfectè, vt antea, operari non valeat. At posterius ab extrinseco prorsus principio est. Accedit, quòd primum non nisi in vltima ætate potest contingere: Alterum quouis tempore, quare nulla arte nullisque